

Силабус
навчальної дисципліни
Дитяча література
2024-2025 навчальний рік

Освітня програма «Середня освіта (Українська мова та література).»
Спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова та література)
Галузь знань 01 Освіта
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Викладач Ольга НОВИК
Посилання на сайт
Контактний телефон
E-mail викладача:
Графік консультацій середа, 14.30-15.30

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
5 / 150	26	24	100	екзамен

Семестр: осінній (5 семестр)

Мова навчання: українська

Ключові слова: дитяча література, літературознавство, історія української літератури.

Мета та завдання курсу:

Метою викладання навчальної дисципліни «Дитяча література» на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти є формування стійкого читацького інтересу, вдосконалення вмінь аналізу художнього тексту, розширення світогляду студентів.

Завдання - одержати цілісне представлення про дитячу літературу як цілком самостійне історико-літературне явище, що відбиває загальні тенденції розвитку вітчизняної і світової культури, літератури, а також педагогічної думки; вивчити творчість видатних дитячих письменників; виробити навички аналітичного підходу до художнього тексту, адресованого дитині або підлітку; вивчити напам'ять корпус віршованих і прозових текстів, обов'язкових при роботі з дітьми і підлітками; продемонструвати на практиці володіння ключовими літературно-критичними письмовими жанрами: анотація, рецензія, огляд дитячого літературного видання; художніми жанрами: літературна казка (стилізація, пародія, ін.), загадка, розповідь (в основі якої - динамічний захоплюючий сюжет)

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: визначений програмою навчальний матеріал;

- причини виникнення, закономірності формування й етапи розвитку дитячої літератури як органічної складової української літератури;
- ключові проблеми дитячої літератури та їхню трансформацію в історико-культурному діахронічному вимірі;
- найважливіші моменти творчої біографії письменників, які пов'язані з появою визначних творів у сфері дитячої літератури;
- тексти художніх, публіцистичних творів та основні ідеї наукових праць, які розглядаються в цьому курсі.

вміти:

- визначати фактори, які сприяли виокремленню дитячої літератури як специфічної галузі української літератури;
- характеризувати етапи зародження й формування дитячої літератури, окреслювати шляхи її розвитку;
- осягати естетичну природу та пізнавальний, виховний, розвивальний потенціал літератури для дітей як органічної складової української літератури;
- творчо застосовувати знання з інших наук (психологія, історія, філософія) під час вивчення курсу;

- здійснювати мотивований відбір творів для дитячого читання через призму їхнього впливу на становлення індивіда та формування естетичного смаку дитини;
- удосконалювати навички виразного читання творів;
- розвивати свій читацький смак та підвищувати філологічний рівень;
- використовувати знання курсу «Українська дитяча література» для поліпшення своєї філологічної освіти.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

Програмні компетентності	Результати навчання
<p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК 8. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ФК 5. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української літератури в закладах середньої освіти, практиці викладання української літератури.</p> <p>ФК 9. Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мови і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.</p> <p>ФК 10. Здатність інтерпретувати й зіставляти літературні явища, використовувати різні методи й методики аналізу тексту.</p> <p>ФК 11. Здатність власною державницькою позицією, особистою мовною культурою, ерудицією, повагою й любов'ю до української мови, літератури, історії виховувати національно свідомих громадян України.</p> <p>ФК 16. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання перспективного практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації навчально-виховних цілей.</p> <p>ФК 17. Здатність розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.</p>	<p>ПРЗ 1. Знає сучасні філологічні й дидактичні засади викладання української літератури.</p> <p>ПРЗ 2. Обізнаний із елементами теоретичного й експериментального (пробного) дослідження в професійній сфері та методами їх реалізації.</p> <p>ПРЗ 3. Знає основні функції й закони розвитку мови як суспільного явища, різномірневу (системну) організацію української мови та її норми, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності.</p> <p>ПРЗ 4. Знає провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні, специфіку його перебігу в культурному контексті, літературні напрями, течії, жанри, стилі, здобутки національної літератури, художні твори класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою.</p> <p>ПРУ 1. Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.</p> <p>ПРУ 3. Володіє різними видами аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної культури.</p> <p>ПРУ 4. Володіє навичками атрибуції, розрізняє літературно-культурні епохи, напрями, течії, жанри, стилі української літератури за їх сутнісними характеристиками й на тлі світового письменства.</p> <p>ПРУ 5. Порівнює літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності.</p> <p>ПРУ 6. Використовує гуманістичний потенціал української літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.</p> <p>ПРУ 7. Володіє основами професійної культури, має здатність створювати й редагувати тексти фахового змісту.</p> <p>ПРК 1. Формує комунікаційну стратегію з колегами, соціальними партнерами, учнями (вихованцями) та їхніми батьками із дотриманням етичних норм спілкування, принципів толерантності, творчого діалогу, співробітництва та взаємоповаги до всіх учасників освітнього процесу.</p>

Зміст курсу:

Модуль 1. Дитяча література як навчальна дисципліна

Тема 1 Дитяча література як навчальна дисципліна.

Дитяча література: теоретичний аспект. Специфічні ознаки дитячої літератури як мистецтва слова. Функції дитячої літератури. Основні етапи розвитку дитячої літератури в Україні.

Тема 2 Жанрова різноманітність дитячого фольклору

Дитячий фольклор: теоретичний аспект. Роль пісні в житті дитини (колискові, колядки, щедрівки, веснянки, жартівливі, історичні та ін.). Малі фольклорні жанри (приказки, прислів'я, загадки, скоромовки, лічилки, забавлянки, небилиці, каламбури, замовляння). Зв'язок дитячого фольклору з художньою літературою та його дослідження

Тема 3 ПОЕЗІЯ В ДИТЯЧОМУ І ЮНАЦЬКОМУ ЧИТАННІ

Специфіка поезії для дітей. Різновиди поезії для дітей. Методика аналізу поетичних віршів для дітей. Поетична класика в колі дитячого і юнацького читання. Особливості розвитку дитячої поезії II половини ХХ ст.

Модуль 2. Література для дітей: від давнини до ХХ ст.

Змістовий модуль 3. Еволюція жанрів дитячої літератури

Тема 4. ІСТОРИЧНІ ЖАНРИ В ДИТЯЧОМУ І ЮНАЦЬКОМУ ЧИТАННІ

Джерела, еволюція, сучасність творів історичних жанрів для дітей. Народні перекази, історична пісня, літописні сказання, агіографія в дитячому читанні. Національно-патріотичне виховання у творах про добу козаччини (Трилогія «Джури» В. Рутківського). Сюжет. Деталь. Історична правда і художній вимисел. «Перекази» світової історії для дітей і юнацтва.

Тема 5. ПРИГОДНИЦЬКА ЛІТЕРАТУРА І ФАНТАСТИКА

«Жанровий синтез» пригодницької літератури та фантастики. Фантастика і фентезі. Вітчизняна традиція фантастики. Особливості побудови сюжету. Формування типу героя. Ідеал і герой у пригодницькій літературі. Жюль Верн і його «учні» в українській літературі для дітей та юнацтва. Сучасні детективні історії для дітей («Суперагент 000» Лесі Ворониної, «Таємниця козацького скарбу» А. Кокотюхи, «Неймовірні детективи» В. Нестайка, серія пригод «Вітько Буц діє», «Вітько Буц та круті хлопці з “Якудза”» Є. Філа).

Тема 6. ПЕРІОДИКА І КРИТИКА ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Перші журнали для дітей. Періодика для дітей на рубежі XIX-XX століть. Еволюція дитячих систематичних видань. «Ідеальне» періодичне видання для дітей. Вимоги до друкованої продукції для дітей. Художній синтез у літературі для дітей. Розвиток жанру коміксу в сучасній дитячій літературі. Робота дитячих бібліотек. Дитячі бібліотеки як компонент культури.

Тема 7. УКРАЇНСЬКА ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА СЕРЕДИНИ XIX—ПОЧАТКУ ХХ ст.

Творчий доробок Тараса Шевченка у сфері дитячої літератури: а) тема спогадів про дитинство, б) образи матері і дитини, в) образ Т. Шевченка в художній літературі для дітей (С. Васильченко «Широкий шлях», О. Іваненко «Тарасові шляхи»). Художні твори Марка Вовчка в дитячому читанні: а) осмислення М. Вовчком завдань митця у сфері дитячої літератури, б) образи матері і дитини в «народних оповіданнях», в) ідейно-тематичні доміанти казок Марка Вовчка («Дев'ять синів і десята сестриця Галя», «Ведмідь»). Твори І. Франка у дитячому читанні: а) творчий внесок І. Франка у розвиток жанру літературної казки, б) художній світ казки «Лис Микита», в) система образів вчителів і учнів у творах, присвячених школі. Твори Михайла Коцюбинського та Лесі Українки в дитячому читанні.

Тема 8. Українська дитяча література I половини ХХ століття

С. Васильченко, О. Донченко, М. Трублаїні, О. Іваненко).

Модуль 3. Розвиток української дитячої літератури у II половині ХХ ст. – початок ХХІ ст.:

Загальна характеристика періоду. Творчі надбання В. Симоненка у сфері дитячої літератури («Цар Плаксії і Лоскотон», поема «Кривда» тощо). Тема «дитина і природа» у творчості Є. Гуцала («В гості до білого світу», «Лось», «Удод» тощо). Розвиток гумористичної традиції української літератури (В. Нестайко, П. Глазовий, Г. Бойко).

Сучасний стан української літератури для дітей: а) лауреати національної премії Лесі Українки (Зірка Мензатюк, Г. Малик, В. Рутківський, Я. Стельмах, Д. Білоус, В. Чухліб, А. Костецький, М. Сингаївський, В. Близнець), б) сучасні українські видавництва («Веселка», «А-ба-ба-га-ла-ма-га», «Грані-Т», «Видавництво Старого Лева» та інші). Оригінальні серії книжок для дітей («Читання для реготання», «Життя видатних дітей»).

ПЗ 1	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 2	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 3	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 4	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 5	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 6	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 7	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 8	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 9	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 10	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 11	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 12	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 13	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
Максимальна кількість набраних балів	4,5	7,5	15	22,5	30	37,5	45

Максимальна кількість балів, яку можна отримати на практичних заняттях – 45 балів (за умови виконання всіх видів роботи, передбачених планом практичного заняття).

**Таблиця 3. Розподіл набраних здобувачем балів
під час контролю самостійної роботи**

Самостійна робота	Кількість набраних балів						
	FX	F	E	D	C	B	A
ЗМ 1	0,08	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 2	0,08	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 3	0,08	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 4	0,1	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 5	0,1	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 6	0,08	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 7	0,08	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 8	0,08	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 9	0,1	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42

ЗМ 10	0,1	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
Максимальна кількість набраних балів	1	2	3	3,5	4	4,5	5

Контроль самостійної роботою здійснюється в різних формах (опитування на практичному занятті, перевірка конспектів, тестування, співбесіда, вірші напам'ять).

Передбачено проведення **екзамену** в усній формі. Кожна екзаменаційна картка містить два питання, що сукупно охоплюють усі важливі аспекти навчального курсу. За згодою здобувачів можливе складання екзаменаційного тесту

Критерії оцінювання навченості здобувачів під час підсумкового контролю:

- 1) теоретичні питання:
 - повнота й ґрунтовність викладу;
 - аргументованість тверджень;
 - суб'єктне усвідомлення змісту;
 - творче осмислення набутих теоретичних знань;
 - термінологічна коректність;
- 2) практичне питання:
 - методична грамотність;
 - обґрунтованість рішень;
 - логічна правильність оформлення думки.

Кількість балів	Теоретичні питання
«відмінно / А» 90–100	Повне засвоєння та суб'єктне усвідомлення матеріалу. Твердження чітко аргументовані. Продемонстровано термінологічну грамотність.
«добре / В» 78–89	Повне засвоєння та суб'єктне усвідомлення матеріалу. Не всі твердження чітко аргументовані. Продемонстровано термінологічну грамотність.
«добре / С» 65–77	Повне засвоєння та часткове суб'єктне усвідомлення матеріалу. Не всі твердження чітко аргументовані. Наявні помилки щодо термінологічної грамотності.
«задовільно / D» 58–64	Часткове засвоєння матеріалу, недостатнє суб'єктне усвідомлення його. Нечітка аргументація тверджень. Часткова термінологічна некоректність.
«задовільно / E» 50–57	Часткове засвоєння матеріалу, суб'єктне його не усвідомлення. Аргументація відсутня. Термінологічна неграмотність.
«незадовільно / FX» 35–49	Теоретичний матеріал засвоєно фрагментарно. Аргументація відсутня. Термінологічна неграмотність.
«незадовільно / F» 1–34	Теоретичний матеріал не засвоєно. Аргументація відсутня. Термінологічна неграмотність.

Таблиця 5. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	Відмінно	Зараховано	A (відмінно)
78-89	Добре		B (добре)
65-77			C (добре)
58-64			Задовільно
50-57	E (задовільно)		
35-49	Незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	Незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованих джерел:

Базова

1. Дитяча література. Хрестоматія. Маловідомі твори українських письменників II половини XIX - I половини XX ст. Навчальний посібник / Упорядник Н.І. Богданець-Білоskalенко Київ: Видавничий Дім «Слово», 2006. 256 с.
2. Качак Т. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку XXI ст. : монографія. Київ : Академвидав, 2018. 320 с.
3. Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2016. 352 с. .
4. Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва, 2-ге видання, стереотипне (ВЦ «Академія») Підручник, Київ, 2018.
5. Качак Т., Круль Л. Зарубіжна література для дітей: підручник. Київ: Академвидав, 2014. 416 с.

Допоміжна література

- 1.Іванюк С.Адресат майбутнє: Герой і концепція адресата української радянської прози для дітей (1917-1941). — К: Наукова думка, 1990
- 2.Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва, 2-ге видання, стереотипне (ВЦ «Академія») Підручник, 2018.
- 3.Кіліченко Л.М. Українська дитяча література. К.: «Вища школа»,1988
- 4.Кизилова В.В. Художня специфіка української прози для дітей та юнацтва другої половини XX століття : монографія. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 400 с.
- 5.Українська дитяча література. Хрестоматія.: У 2 ч.: Навч. посібник / Упоряд: І.А. Луценко, А.М. Подолинний, Б.Й. Чайковський. К.: Вища школа, 1992.
- 6.Славова М. Волшебное зеркало детства. Статьи о детской литературе. Київ: ІПЦ «Київський університет», 2002. 92 с.
- 7.Славова М. Попелюшка літератури. Теоретичні аспекти літератури для дітей. Київ: ІПЦ «Київський університет», 2002. 81 с.
- 8.Папуша О. Дитяча література: на шляху теоретичного самоусвідомлення. *Studia methodologica*. Тернопіль: Підручники & Посібники, 2002. Вип. 12. С. 119-125.
- 9.Папуша О. Дитяча література як маргінес літературознавчої теорії: До проблеми конституювання об'єктів наукового дискурсу. *Слово і час*. 2004. № 12. С. 20–26.
- 10.Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. Київ: ВЦ «Академія», 1997. 752 с.
- 11.Луценко І. А., Подолинний А. М., Чайковський Б. Й. Зародження і розвиток давньої української дитячої літератури (XI — XVIII ст.). *Слово і час*. 1995. № 3. С. 69–75.

12Бойцун І. С. Твори Є. Гуцала для дітей: проблеми художньої майстерності: Автореф. дис. ...канд. філол.наук. 10.01.01. Запоріжжя, 2000. 20 с.

13.Семенова М. Колискові пісні як творчість роду. *Берегиня*.1999. 4.1(20).

14.Сап'яненко К. Формування у школярів національної самосвідомості засобами літератури. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2002. №1. С.31–33.

15.Новик О.П. Хронотоп дитячих повістей Івана Андрусяка. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Том 31 (70) № 1 Ч. 3 2020. С. 196–200.

12. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ (www.bdpu.org/library)
2. Ключ. *Краща література юним читачам* (<https://chl.kiev.ua/key>)
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua>)

www.kazka.in.ua - веб-сайт для дітей „Українська казка”.

www.ae-lib.org.ua - бібліотека світової літератури. Оригінали та переклади.

www.abetka.ukrlife.org - веб-сайт для дітей „Весела абетка”.

www.childbooks.blox.ua - веб-сайт „Книги для дітей”.

www.abetka-logopedka.org - веб-сайт „Світ дитини”.